

Innehållsförteckning

Inledning	3
1. Ett Stockholm som håller samman	4
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	4
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	6
1.5 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla	10
1.6 Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande	10
2. Ett klimatsmart Stockholm	11
2.1 Energianvändningen är hållbar	11
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	13
2.3 Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning	14
2.5 Stockholms miljö är giftfri	16
3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm	17
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion	17
3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad	17
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	18
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	19
4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm	20
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	20
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	21
4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering	24
4.4 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention	24
4.6 Stockholm är en tillgänglig stad för alla	25
4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande	26
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	28
Uppföljning av ekonomi.....	30
Nämndens ekonomiska förutsättningar	30
Investeringar	32
Försäljningar av anläggningstillgångar	35
Budgetjusteringar	35

Särskilda redovisningar	36
Kvalitetsarbete	36
EU-positionspaper	36
Väsentlighets- och riskanalys	37
Bilagor	38

Verksamhetsplan 2017 för exploateringsnämnden

Inledning

Exploateringsnämnden ansvarar för markförvaltning och markexploatering inom stadens gräns. Nämnden ansvarar också för den mark staden äger utanför stadens gräns som ska exploateras och i de fall den ska avyttras. Nämnden ansvarar även för frågor om förvärv, överlåtelse eller upplåtelse av fastigheter, tomträtter och andra nyttjanderätter.

Exploateringsnämnden ska genomföra gällande detaljplaner för gator, vägar, torg, parker och andra allmänna platser på stadens mark och på annan mark som nämnden förvaltar. Nämnden ska även samverka i arbetet med att utveckla planeringen för stadens framtida bostadsförsörjning tillsammans med berörda nämnder och kommunstyrelsen. Nämnden ansvarar vidare för myndighetsutövning i hamnfrågor.

Sammanfattning

Bostadsförsörjningen är prioriterad för staden. Bostadsbristen begränsar stadens och stockholmarnas utveckling. Takten i bostadsbyggandet ska öka med fokus på klimatsmarta hyresrätter med rimliga hyror. Stadens Vision 2040 om en bra stad att leva och bo i, ”Ett Stockholm för alla”, är utgångspunkt. Fram till år 2030 ska 140 000 bostäder byggas varav 40 000 till år 2020. Exploateringsnämnden kommer genom fokus på stadsmiljö i ytterstaden arbeta med områdesplanering för att stärka sociala värden.

Befintliga bostadsområden ska förtätas och markpolitiken syftar till att det ska byggas fler bostäder med en god stadsplanering och arkitektur till en rimlig kostnad i enlighet med stadens riktlinjer för markanvisningar.

Exploateringsnämnden planerar för en hög bostadsproduktion i ett stabilt tempo över konjunkturyklerna. Av den totala bostadsproduktionen i Stockholms stad sker 70-80 % på stadens mark. Markanvisningarna ska för år 2017 uppgå till minst 8 500 bostäder, varav minst hälften ska vara hyresrätter. Denna målsättning ska höjas de kommande åren och exploateringsnämnden ska därför göra nödvändiga förberedelser för att klara av minst 9 000 markanvisade bostäder 2018 och 2019. Fokus ska vara på projekt med god genomförbarhet. I takt med bostadsbyggandet ska nämnden skapa förutsättningar för en utbyggd offentlig service genom markanvisningar för bland annat skola, idrott och sociala behov.

Verksamhetsplanen för 2017 innehåller bostadsprojekt som befinner sig i olika planerings- och genomförandefaser. Inriktnings- eller utredningsbeslut har fattats för projekt omfattande cirka 112 000 lägenheter och projekt omfattande cirka 26 000 lägenheter pågår i genomförandeskede. Totalt omfattar verksamhetsplanen projekt med 138 000 lägenheter.

Exploateringsnämnden är ansvarig för arbetet att utveckla stadens miljöprofilområden och miljöspetsområden. Norra Djurgårdsstaden, som deltar i Climate Positive Development Programme (ett initiativ inom C40-nätverket), och Västra Liljeholmen är större miljöprofilområden där ny miljöteknik, innovativa arbetssätt, nya former av samverkan och god planering kan visa vägen för hållbara lösningar och goda stadsmiljöer.

I ett växande Stockholm ökar trycket på stadens parker, grönområden och vattenspeglar vilket gör det centralt att peka ut strategiskt viktiga naturområden och att hantera bebyggelse vid och på vatten varsamt. Arbetet med att utreda inrättandet av ett naturreservat i den östra delen av

Älvsjöskogen, inklusive en eventuell sammankoppling med den värsta delen, fortgår. Även arbetet med att inrätta ett naturreservat inom Rågsveds friområde fortgår.

Exploateringsnämndens markförvaltning, dvs. förvaltningen av tomträts- och arrendemark, ger betydande intäkter för staden, cirka 2,5 mdkr för år 2017.

KF:s inriktningsmål:

1. Ett Stockholm som håller samman

Stockholm är en stad som får alla att växa. Här har alla barn och vuxna framtidstro och möjligheter att förverkliga sina liv. Stockholm är en sammanhållen stad som sjuder av liv och rörelse i alla stadens delar. Den offentliga välfärden är en grund för livskvalitet och trygghet för stockholmarna under livets alla skeden.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar

Stockholm ska vara en stad som håller ihop, med trygga och levande stadsdelar. I lokalsamhället finns starka krafter för att utveckla staden. Staden ska arbeta tillsammans med stockholmarna och tillsammans med de föreningar och sociala företag som tar till vara den kraft som finns i lokalsamhället.

Stadens offentliga rum ska vara av hög kvalitet och erbjuda parker och torg som är inbjudande och levande. Barnperspektivet ska genomsyra detta arbete, där barns behov av lek och rörelse får ta plats.

Risk- och sårbarhetsanalyser ska göras i enlighet med stadens trygghets- och säkerhetsprogram.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål uppnås genom de exploateringsprojekt som genomförs.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Andel genomförda åtgärder inom ramen för risk- och sårbarhetsanalys (RSA)	100 %	100 %	År

Nämndmål:

I ett snabbt växande Stockholm utvecklar exploateringsnämnden levande och trygga stadsmiljöer

Vision 2040 och Översiktsplan

Bostadsförsörjningen är prioriterad för staden. Fram till år 2030 ska 140 000 bostäder byggas varav 40 000 till år 2020. Stadens Vision 2040 om en bra stad att leva och bo i, "Ett Stockholm för alla", är utgångspunkt.

Stockholms översiktsplan beskriver de strategier för stadens utveckling som gör det möjligt för Stockholm att utvecklas på ett hållbart sätt. Ett arbete pågår med att uppdatera översiktsplanen. Den nya översiktsplanen ska beskriva hur stadsutvecklingen kan bidra till detta, bland annat genom att koppla samman stadens stadsdelar och bygga tätare i olika grad, skapa förutsättningar för en socialt sammanhållen stad, samtidigt som de fina kvaliteter som

staden redan har värnas.

I takt med bostadsbyggandet ska nämnden skapa förutsättningar för en utbyggd offentlig service genom markanvisningar för bland annat skola, idrott och sociala behov. I samband med detta genomför exploateringsnämnden detaljplaner för gator, vägar, torg, parker och andra allmänna platser. Utbyggnaden av den allmänna platsmarken leder bland annat till att staden byggs ihop med gröna samband.

Komunfullmäktige beslutade 2015 om en ny långsiktig vision för staden: Vision 2040 – ett Stockholm för alla. Visionen är utformad i enlighet med de mål för en hållbar utveckling som fullmäktige lagt fast i budget och en förnyad analys av de långsiktiga trenderna för staden. Ärendet är nära sammankopplat med de lokala utvecklingsprogrammen i vilka det tydliggörs hur den övergripande visionen ska omsättas i praktiken, lokalt och i dialog med invånare och lokala intressenter. De lokala utvecklingsprogrammen har tagits fram av alla stadsdelsnämnder men det är särskilt viktigt att staden fokuserar på de områden som har störst utmaningar. Exploateringsnämnden kommer genom fokus på stadsmiljö i ytterstaden arbeta med områdesplanering för att stärka sociala värden. Exploateringsnämnden kommer även fortsätta ha en nära samverkan med de aktuella stadsdelsnämnderna utifrån de frågor som berör exploateringsnämndens ansvarsområde. I bilaga 9 framgår projekt med inriktningsbeslut eller genomförandebeslut i de sju prioriterade ytterstadsdelarna.

Exploateringsnämnden kommer under 2017 fortsätta att utveckla Fokus Skärholmens profilprojekt för socialt hållbar stadsutveckling.

Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden arbeta med att utveckla city. Ett av de områden som ska prioriteras är Tegelbacken och Järnvägsparken i Södra Klara. Framkomligheten för prioriterade transportslag ska särskilt beaktas.

Exploateringsnämnden deltar i stadens arbete med att utveckla ytterstaden. Nämnden deltar i stadens arbete med Järvalyftet. Nya E18 vid Järvaältet innebär bland annat två överdäckningar med ny bostadsbebyggelse vid Rinkeby och vid Tensta.

De senaste åren har antalet bostäder i Söderort ökat. I stadens arbete med att utveckla söderort har ett viktigt mål varit att få till fler kontorsarbetsplatser. Satsningarna på Tyngdpunkt Farsta och Söderstaden spelar en viktig roll i den utvecklingen både vad gäller bostäder och arbetsplatser. Visionen för Tyngdpunkt Farsta har drivits kontinuerligt sedan 2011, bland annat genom att ta initiativ och skapa samverkan mellan olika partners för att generera fler arbetsplatser, stärka handels- och mötesplatsen, ge förutsättningar för ett attraktivt boende och levande stadsliv. Exploateringsnämnden har tillsammans med stadsbyggnadsnämnden påbörjat ett programarbete för Söderstaden. Ett projekt med enkla och flexibla byggrätter i Skärholmens stadsdelsnämndsområde med ambitionen att över 4 000 nya bostäder ska byggas har påbörjats. Nya arbetsmetoder ska prövas för att åstadkomma ett varierat och omfattande bostadsbyggande med höga kvaliteter till rimliga priser.

Ytterligare exempel på projekt inom söderort är Årstafältet som är ett stadsutvecklingsprojekt innehållande 5 000-6 000 bostäder.

Exploateringsnämnden har i budget 2017 fått uppdraget att i samband med markanvisningar ställa krav på att en operatörsneutral passiv digital fiberinfrastruktur kan etableras och anslutas till respektive fastighet samt att fiberfastighetsnät installeras.

Trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad

Exploateringsnämndens säkerhetshantering och förmåga att hantera kriser vidareutvecklas successivt utifrån bland annat de risk- och sårbarhetsanalyser och åtgärdsförslag som årligen tas fram.

För att förbättra krishanteringsförmågan avser nämnden att genomföra en krisledningsövning på ledningsnivå. Vidare är avsikten att informera alla medarbetare om nämndens förebyggande säkerhetsarbete inklusive brandskyddsrutiner, stadens incidentrapporteringsystem och rutiner kring detta och försäkringar.

En revidering av stadens Trygghets- och säkerhetsprogram har inletts under 2016 och det kommande trygghets- och säkerhetsprogrammet för perioden 2017-2020 innebär en tydligare riktning och en ambitionshöjning inom ett flertal områden. Stadsledningskontoret samordnar detta arbete.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo

Bostadsbristen begränsar stadens och stockholmarnas utveckling. Takten i bostadsbyggandet ska öka med fokus på klimatsmarta hyresrätter med rimliga hyror. Det långsiktiga målet om att bygga 140 000 lägenheter till 2030 har kompletterats med ett mål om att bygga 40 000 bostäder fram till 2020. För att kunna öka byggandet och hålla en god kvalitet måste samverkan mellan stadens nämnder förbättras.

Befintliga bostadsområden ska förtätas och markpolitiken syftar till att det ska byggas fler bostäder med en god stadsplanering och arkitektur till en rimlig kostnad i enlighet med stadens riktlinjer för markanvisningar.

Konkurrensen på byggmarknaden ska stimuleras genom att fler mindre aktörer ges möjlighet att delta i byggandet av Stockholm. Stadsplaneringen ska också genomsyras av ett barn- och jämställdhetsperspektiv.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen ligger främst nämndens prognoser om att indikatorer för bostadsbyggandet bedöms uppnå årsmålen och nämndens arbete med att genomföra nämndens aktiviteter.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Antal markanvisade bostäder	8 500 st	8 500 st	Månad
 Antal markanvisade bostäder i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling	2 300 st	tas fram av nämnden	Tertial
 Antal markanvisade hyresrätter	4 250 st	4 250 st	Månad
 Antal markanvisade studentbostäder	300 st	tas fram av nämnden	År
 Antal påbörjade bostäder	7 000 st	7 000 st	Månad
 Antal påbörjade hyresrätter	3 500 st	3 500 st	Tertial
 Antal påbörjade studentbostäder	1 500 st	tas fram av nämnden	Månad

Nämndmål:

I ett snabbt växande Stockholm utvecklar exploateringsnämnden hållbara och attraktiva stadsmiljöer

Planera för 140 000 nya bostäder

Målsättningen är att bygga 40 000 nya bostäder till 2020 och 140 000 nya bostäder fram till 2030. Minst hälften av det som byggs ska vara hyresrätter. Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och andra berörda nämnder skapa förutsättningar för detta. Den höga bostadsproduktionen är avvägd mot bedömt investeringsutrymme, förväntad inflyttning och tillväxt.

Under 2017 kommer exploateringsnämnden pröva möjligheten att öka kravet på förmedlade lägenheter via Stockholms bostadsförmedling AB från 50 % till minst 60 % i nya exploateringsavtal.

Uppdraget att åstadkomma 140 000 bostäder till 2030 är en utmaning som understryker behovet av att arbeta effektivt genom gemensamma arbetsätt inom exploateringskontoret och mellan stadens förvaltningar. Det är viktigt att stadens berörda nämnder deltar på ett tidigt stadium i planeringsarbetet.

Bostadsbolagen och stadsbyggnads- och exploateringsnämnderna har i uppdrag att utveckla ett konceptbyggande av bostadshus, Stockholmshusen, i syfte att kunna bygga fler hyresrätter snabbare och mer kostnadseffektivt. Målet är 3 500-5 000 byggstartade hyresbostäder fram till 2020. Detaljplanearbetet kommer att löpa parallellt för att de första Stockholmshusen ska kunna byggstartas under slutet av 2017.

Det finns ett pågående projekt på stadsbyggnadskontoret och exploateringskontoret som syftar till att utveckla samarbetet i ett tidigt skede, inför markanvisning eller i samband med planstart. Uppdraget är att skapa förutsättningar för fler bostäder. Både exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret gör övergripande analyser av projektens potential och eventuella motsatta intressen i tidiga skeden. Analyserna utgör underlag för nämndernas beslut om markanvisning respektive planstart. En utvecklad samordning av dessa tidiga bedömningar kan leda till ett mer resurseffektivt och lösningsorienterat arbetsätt. Det innebär också en större trygghet för byggherrar att tidigt få samordnade besked från nämnderna och skapar bättre förutsättningar att snabbt komma igång med strategiska utredningar. Utvecklingen av ett gemensamt startskede för projekt involverar även samverkan med trafiknämnden, med flera, tidigt i projekten.

Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska fortsätta sitt arbete med att pröva nya metoder för effektiva processer, som större generella detaljplaner. Syftet är att öka volymen i bostadsbyggandet, minska detaljstyrningen i detaljplanerna och skapa snabbare planprocesser. Projektet Fokus Skärholmen fortsätter och metoden utvecklas och används i området Hagsätra-Rågsved.

Genom att utveckla gemensamma metoder och rutiner för uppföljning erhålls en förbättrad överblick. Utifrån gemensamma nyckeltal, kan åtgärder sättas in i rätt tid och i rätt skede i processen. Satsningen på en samordnad plan- och exploateringsprocess innebär också en satsning på koordinering av exploateringsavtal och stadens beslut att anta detaljplaner.

I angelägna bostadsprojekt påbörjas detaljprojektering innan genomförandebeslut fattats som ett led i att motverka förseningar. Projekten följs också upp i bygglovsprocessen. Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden kommer under 2017 också att se över rutiner för uppföljning av överklagandeprocessen.

Exploateringsnämnden deltar i stadens arbete med strategisk planering för fler skolor och förskolor och planering av ny infrastruktur inom bland annat Sverigeförhandlingen och 2013 års Stockholmsförhandling.

Pågående planering för bostadsbyggandet

Verksamhetsplanen innehåller bostadsprojekt som befinner sig i olika planerings- och genomförandefaser. Inriktnings- eller utredningsbeslut har fattats för projekt omfattande cirka 112 000 lägenheter och projekt omfattande cirka 26 000 lägenheter pågår i genomförandeskede. Totalt omfattar verksamhetsplanen projekt med 138 000 lägenheter.

Enligt överenskommelsen inom 2013 års Stockholmsförhandling har Stockholms stad ansvar för att cirka 40 000 bostäder uppförs i tunnelbanans influensområde från Gullmarsplan till Hagsätra, Farsta Strand och Skarpnäck. Stockholms stad har vidare ansvar för att cirka 3 000 bostäder uppförs i Hagastaden, att cirka 2 000 bostäder uppförs i Hammarby Sjöstad och cirka 900 bostäder på Södermalm i den utbyggda tunnelbanans influensområde. Antalet gäller färdigställda bostäder från och med 1 januari 2014 till och med 31 december år 2030, vars detaljplaner antas från och med 2014. Den årliga takten ska i genomsnitt vara cirka 2 700 påbörjade bostäder.

En stor del av pågående bostadsprojekt sker på redan exploaterad mark vilket innebär byggande på rivningstomter, nedlagda eller dåligt utnyttjade industri- och hamnområden och överdäckningar av spårområden. För att frigöra sådan mark krävs förberedelsearbete som marksanering, evakuering, rivning och planering för service och kommunikationer. Exempel är Hammarby Sjöstad, Västra Kungsholmen, Norra Djurgårdsstaden, Liljeholmen/Årstadal och Annedal.

Byggande på redan exploaterad mark sker också genom omläggning av vägnät. Exempel är omläggning av Kristinebergsmotet och överdäckningen av E4/E20 och Värtabanan inom Hagastaden. Dessa typer av åtgärder är ofta mycket komplicerade och innebär stora utgifter, både för staden och för byggherrarna. Under 2017 kommer en kartläggning göras av möjliga överdäckningar av trafikinfrastruktur som kan innebära ett ökat byggande kring dessa.

Exploateringsnämnden leder arbetet och ansvarar för att tillsammans med stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och övriga berörda nämnder fortsätta planeringen av utvecklingen av Bromma.

Projekt i verksamhetsplan 2017

I bilaga 7 redovisas nämndens samtliga projekt. Projekt överstigande 50 mnkr kommenteras med beskrivning av projektet, beslutsläge och eventuell övrig information. Aktuell information om de större projekten finns via stadens hemsida under <http://bygg.stockholm.se/>.

Markanvisa minst 8 500 lägenheter år 2017

Markanvisning av den kommunalt ägda marken är det instrument nämnden förfogar över för att möjliggöra bostadsbyggande. Markanvisningsbeslut innebär att nämnden fördelar mark till olika intressenter inför planeringen av ny bebyggelse. Stadens mark ska upplåtas/överlåtas i

enlighet med stadens markanvisningspolicy. Policyn förenklar plangenomförandet och ökar stadens förutsättningar för att genomföra ansvarsfull utbyggnad av infrastruktur och bostads- och arbetsplatsområden. I december 2015 beslutade kommunfullmäktige om en ny policy för markanvisningar av bostadsfastigheter och andra exploateringsfastigheter. I nämndens arbete med att implementera stadens nya policy är en ambition att öka antalet markanvisningstävlingar och jämförelseförfaranden. Nämnden ska även pröva att öka markanvisningar med bostadsprojekt med trähus i syfte att minska klimatpåverkan.

Exploateringsnämnden planerar för en hög bostadsproduktion i ett stabilt tempo över konjunkturcyklerna. Av den totala bostadsproduktionen i Stockholms stad sker 70-80 % på stadens mark. Markanvisningarna ska för år 2017 uppgå till minst 8 500 bostäder, varav minst hälften ska vara hyresrätter. Denna målsättning ska höjas de kommande åren och exploateringsnämnden ska därför göra nödvändiga förberedelser för att klara av minst 9 000 markanvisade bostäder 2018 och 2019. Fokus ska vara på projekt med god genomförbarhet.

Exploateringsnämndens markanvisningar ska vägledas av målsättningen om en god blandning av upplåtelseformer i hela staden. Att bygga hyresrätter i områden som idag domineras av bostadsrätter eller äganderätter är prioriterat. Det är även viktigt att planera områden med blandade lägenhetsstorlekar. Exploateringsnämnden kommer att beakta de mål som stadens kommunala bostadsbolag har. Under 2017 ska markanvisning för projekt med byggemaskaper prövas inom Fokus Skärholmen. Upplägg och process för pilotprojekt ska dokumenteras. Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden se över förutsättningarna att komplettera stadens kollektivtrafiknära villaområden med flerfamiljshus, i synnerhet med hyresrätter i syfte att skapa en mer blandad stad med nya stadsmiljökväligheter.

Medverka till att sänka boendekostnaderna

En rad olika faktorer påverkar de slutliga boendekostnaderna; konjunkturen, finansiering, avgifter, krav på byggherren, graden av kommersiellt byggande, produktionsmetoder, hyresreglering etc. Konkurrenten på byggmarknaden ska stimuleras genom att fler mindre aktörer ges möjlighet att delta i byggandet av Stockholm.

Det är väsentligt att staden fortsätter att bidra med goda exempel för att visa på möjligheter att sänka byggkostnaderna. Även nya metoder för att minska boendekostnaderna ska prövas. Att verka för yteffektiva lägenheter med lägre boendekostnad är en viktig del i arbetet med att skapa en mångfald i bostadsbeståndet.

Studentbostäder

För att säkerställa en långsiktigt hållbar tillgång på bostäder för studenter ska nämnden markanvisa minst 300 studentlägenheter per år. Exploateringsnämnden ska i nära samarbete med berörda nämnder och bolag utreda lämpliga platser för tillfälliga bostäder för unga och studenter.

Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden följer kontinuerligt upp studentbostads-målet bland annat genom dialog med byggbolagen men också genom att se över de interna processerna.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
Antal markanvisade bostäder till de allmännyttiga bostadsbolagen	2 125 st		Tertial

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.5 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla

Idrott och motion i unga år lägger grunden för en god hälsa genom hela livet, och ska vara tillgänglig för alla.

Under mandatperioden satsas en miljard kronor för att bygga ikapp den anläggningsbrist som har hämmat Stockholms växande idrottsliv. Stockholmarna ska kunna idrotta oavsett ekonomiska förutsättningar och kostnaderna för att utöva idrott ska hållas låga.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen ligger det kontinuerliga arbete inom nämndens olika projekt som bedrivs med berörda nämnder.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
 Idrottsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden undersöka lämplig plats inom stadens vattenområden för borsttvättar för båtar. (1.5)	2017-01-01	2017-12-31

Nämndmål:

Exploateringsnämnden deltar i arbetet med att öka tillgången till idrottsanläggningar

Exploateringsnämnden ska tillsammans med övriga berörda nämnder säkerställa att stadens planering på ett tidigt stadium tillgodoser behoven av ytor för offentlig service i stadsutvecklingsområdena.

Exploateringsnämnden, idrottsnämnden och fastighetsnämnden har ett kontinuerligt samarbete. I samband med stadsutvecklingsprojekt och andra projekt planerar exploateringsnämnden tillsammans med idrottsnämnden för behov av förstärkning av idrottsytor och idrottsanläggningar.

Under 2016 beslutade exploateringsnämnden om överenskommelse om exploatering med tomträttsupplåtelse för inomhusklättring i en befintlig byggnad i Gasverket i Hjorthagen och en markanvisning för en idrottshall i Rinkeby-Kista.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.6 Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande

Kultur ger plats för människor att mötas, uppleva och själva gestalta sina liv. Konst och kultur är en självklar del av demokratin. Den kan öka förståelsen, sammanhållningen och tilliten i ett samhälle. Stockholmarnas tillgång till kultur och eget kulturskapande ska öka. Tillgången till kultur ska inte bero på inkomst, kön eller bostadsadress.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås genom att upprätta konstprogram i stadens större exploateringsområden.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
 Exploateringsnämnden ska tillsammans med kulturnämnden pröva krav på offentlig konst i markanvisningar. (1.6)	2017-01-01	2017-12-31

Nämndmål:

Exploateringsnämnden deltar i arbetet med att öka närheten till kultur

Det finns fastställda samarbetsformer mellan exploateringsnämnden och Stockholm konst. Stockholm konst upprättar konstprogram för hur och var konst kan komma in i stadens större exploateringsområden.

Exploateringsnämnden ska tillsammans med kulturnämnden pröva krav på offentlig konst i markanvisningar.

KF:s inriktningsmål:

2. Ett klimatsmart Stockholm

Stadens vision om ett klimatsmart Stockholm innebär att smarta lösningar gör det enkelt för alla stockholmare att leva miljövänligt. Utan att äventyra förutsättningarna för framtida generationer växer staden med människan som utgångspunkt och med respekt för naturens gränser.

Stockholms mål att bygga 140 000 lägenheter och tillhörande offentlig och kommersiell service fram till 2030 innebär en stor utmaning. När staden växer ska stor hänsyn tas till Stockholms blå och gröna värden. Utbyggnaden av Stockholm ska ske på långsiktigt hållbar nivå.

Kommunfullmäktige antog den 4 april 2016 ett nytt miljöprogram för 2016-2019. I bilaga 10 lämnas miljöhandlingsprogram för exploateringsnämnden utifrån stadens miljöprogram för perioden 2016-2019.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.1 Energianvändningen är hållbar

En hållbar energianvändning syftar till att minska klimatpåverkan, effektivisera användningen och att ställa om till mer förnybar energi. Stadens tillväxt skapar en efterfrågan på mer energi samtidigt som stadens ökande täthet ger förutsättningar för energieffektiva bostäder och hållbara transporter.

Målet är att Stockholm ska vara fossilbränslefritt år 2040. Under hösten 2016 fattade kommunfullmäktige beslut om stadens långsiktiga ”Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040” som utgör riktlinje för målet om fossilbränslefrihet 2040. Målet om fossilbränslefrihet innebär en komplex strukturomvandling och staden behöver möta utmaningarna i samarbete med andra aktörer.

Staden ska minska energiförbrukningen i såväl befintliga som nya byggnader. Stockholm sätter en hög standard för energieffektivt byggande genom tydliga krav på låg energianvändning vid nybyggnation. Stockholm sätter en hög standard för energieffektivt byggande genom tydliga krav på låg energianvändning vid nybyggnation. Hänsyn ska tas till produktionens hela påverkan på klimatet.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen ligger bland annat nämndens deltagande i arbetet med att genomföra exploateringsnämndens miljöhandlingsprogram utifrån stadens miljöprogram 2016-2019 och det miljöprofilarbete som bedrivs i Norra Djurgårdsstaden.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Energianvändning i nyproducerade byggnader	55 kWh/m ²	55 kWh/m ²	År

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
 Exploateringsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden ska utarbeta rekommendationer och verifieringsmetod för livscykelanalyser avseende klimatpåverkan kopplat till val av material, utförande och byggprocess som kan användas vid husbyggnation.	2017-01-01	2017-12-31
 Exploateringsnämnden ska bistå Fortum Värme i dess arbete med att öka anslutningarna till öppen fjärrvärme och utreda möjligheterna till ytterligare anslutningar.	2017-01-01	2017-12-31
 Exploateringsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden ta fram en handlingsplan för användande av fossilbränslefria arbetsmaskiner.	2017-01-01	2017-12-31
 Fastighetsnämnden, exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och kommunstyrelsen ska samordna existerande forum på temat hållbart byggande och fastigheter.	2017-01-01	2017-12-31

Nämndmål:

Exploateringsnämnden ställer tydliga krav på låg energiförbrukning i nyproducerade byggnader

Utbyggnaden av Stockholm ska ske på en långsiktigt hållbar nivå. Stadens mål för en hållbar energianvändning innehåller ett delmål som avser energikrav för nybyggnadsprojekt på stadens mark. Delmålet innebär att staden vid markanvisningar ska en nå energianvändning på 55 kWh/m² med målsättning att sträva mot 45 kWh/m². Exploateringsnämnden är huvudansvarig för stadens uppföljning av detta delmål. Nämnden ska följa upp och utveckla energikraven vid byggprojekt.

Exploateringsnämnden är ansvarig för arbetet att utveckla stadens miljöprofilområden och miljöspetsområden. Norra Djurgårdsstaden, som deltar i Climate Positive Development Programme (ett initiativ inom C40-nätverket), och Västra Liljeholmen är större miljöprofilområden där ny miljöteknik, innovativa arbetssätt, nya former av samverkan och god planering kan visa vägen för hållbara lösningar och goda stadsmiljöer. Ett av de ambitiösa energi- och klimatmål för Norra Djurgårdsstaden är att bli fossilbränslefritt år 2030. Exploateringsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen utvärdera verksamheterna och förslag ska tas fram på hur stadens verksamhet på dessa områden bättre kan samordnas och utvecklas.

Exploateringsnämnden fortsätter utvecklingen av sitt innovationsuppdrag med innovation, lärande och samverkan. Fokus ligger på att etablera en struktur för framtida samarbeten mellan akademi, privata och offentliga aktörer. Syftet är att bidra till hållbar stadsutveckling i samband med stadens exploateringsprojekt. Målsättningen är att miljöinnovationer i stadens exploateringsprojekt ska bidra till att stärka Stockholms profil som hållbar stad. Exploateringsnämndens arbete med att utveckla miljöspetsprojekt utgör en av förutsättningarna för innovationsuppdraget.

Exploateringsnämnden är ansvarig för projektledningen av Vinnova-projektet Innovationsplattform hållbara Stockholm (IPHS) som påbörjades 2016 och pågår till och med 2018. IPHS fungerar som en pilot för stadens kommande handlingsplan kopplad till stadens innovations-

strategi.

I Norra Djurgårdsstaden har exploateringsnämnden i samarbete med bland annat Kungliga tekniska högskolan och miljö- och hälsoskyddsnämnden utvärderat en förenklad modell för livscykelanalyser (LCA) som projektet använder som krav. Resultaten visar att modellen kan fungera men att det krävs vidareutveckling. Innan implementering av verktyget i övriga exploateringsprojekt i staden behövs därför ytterligare utveckling och tester. Under 2017 medverkar exploateringsnämnden tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden och fastighetsnämnden i projektet ”Öppet miljöberäkningsverktyg baserat på branschöverenskommelser” (ett utvecklingsprojekt som drivs från Institutet för vatten- och luftfarsforskning med finansiering från Energimyndighetens program E2B2) som syftar till att ta fram ett LCA-verktyg. Under 2017-2018 kommer verktyget att testas på byggnader och en anläggning. Exploateringsnämnden avser implementera användning av LCA-verktyg successivt där bred implementering i alla projekt kan ske först när LCA-verktyget är klart.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade

En av de viktigaste prioriteringarna på miljöområdet är att stadens transporter ska ha mindre klimatpåverkan samtidigt som staden växer. När fler ska resa på en begränsad yta måste kollektivtrafik, nyttotrafik, gång och cykel prioriteras. Det ger förutsättningar för en bättre miljö och en stad där framkomligheten ökar.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen ligger att nämndens trafikplanering sker i samverkan med trafiknämnden och att stadens framkomlighetsstrategi ligger till grund för arbetet. Arbetet med att bygga ut infrastrukturen för cykling pågår planerligt men variationer mellan åren kan förekomma då utbyggnaden är en del av och därmed är beroende av tidsplanerna för nämndens projekt.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
 Exploateringsnämnden ska i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholms Stadshus AB ta fram en handlingsplan för hantering av byggmassor inom staden.	2017-01-01	2017-12-31
 Kommunstyrelsen ska genomföra en förstudie, i samverkan med trafiknämnden kring samlastning av stadens egna varuleveranser. Servicenämnden och exploateringsnämnden ska bistå i detta arbete.	2017-01-01	2017-12-31
 Trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden, Stockholms Stads Parkerings AB och bostadsbolagen ska samverka för utbyggnad av laddinfrastruktur.	2017-01-01	2017-12-31

Nämndmål:

Exploateringsnämnden medverkar i arbetet enligt framkomlighetsstrategin

Staden arbetar aktivt för att öka framkomligheten. Stadens framkomlighetsstrategi ska ligga till grund för arbetets inriktning. Grunden i strategin är att kapacitetsstarka färdmedel ska prioriteras för att fler människor och mer gods ska kunna förflyttas effektivt.

Exploateringsnämnden kommer att delta i utredningen av förutsättningarna för samlastning av stadens egna varuleveranser som leds av trafiknämnden.

Exploateringsnämnden ansvarar för trafikplaneringen i exploateringsprojekt. I större projekt medverkar nämnden även i kollektivtrafikplanering i samarbete med SL. Trafikplaneringen

sker i samverkan med trafiknämnden.

I exploateringsnämndens ansvar ingår att skapa förutsättningar för ett mer hållbart resande. ”Strategi för ökad cykling i Stockholms stad” och ”Riktlinjer för projektspecifika och Gröna parkeringstal” i Stockholm ska beaktas i planering och utveckling av nya och befintliga områden. Exploateringsnämnden följer upp och redovisar anläggandet av cykelvägar i exploateringsområden. Vid nybyggnation ska det tidigt planeras för ett ökat cyklande och behovet av säkra och funktionella cykelparkeringar ska tillgodoses. Vid projekt som kräver trafikomläggningar och ombyggnation är det viktigt att säkerställa framkomligheten för gång- och cykeltrafikanter. Antal meter nyanlagd cykelväg samt åtgärder för ökad cykling

Exploateringsnämnden arbetar även utifrån ”Riktlinjer för projektspecifika och gröna parkeringstal”. Nämnden kommer att följa upp och dra lärdom av riktlinjerna för parkeringstal för kontor och handel som använts i Norra Djurgårdsstaden.

Exploateringsnämnden är ansvarig för ombyggnaden av Slussen och den exploatering som planeras i samband med detta. Kommunfullmäktige antog detaljplan för Slussen i december 2011 och planen vann laga kraft i september 2013 genom dom i Mark- och miljööverdomstolen. Detaljplan för ny bussterminal för Nacka- och Värmdöbussarna vid Slussen antogs av kommunfullmäktige i juni 2012. Detaljplanen upphävdes på formella grunder i december 2013 av Mark- och miljödomstolen och i mars 2014 fastställde Mark- och miljööverdomstolen domen. Staden har påbörjat en ny detaljplaneplanprocess för en bussterminal i Katarinaberget. Förslaget till detaljplanen ställdes ut för granskning i oktober 2016.

Mark- och miljööverdomstolen meddelade i januari 2015 dom avseende tillståndsansökan för vattenverksamhet i enlighet med stadens ansökan. Domen överklagades men då Högsta Domstolen inte meddelade prövningstillstånd vann tillståndet laga kraft. I september 2015 beslutade kommunfullmäktige om ett reviderat genomförandebeslut där budgetramen fastställdes till 12,1 mdkr. Förberedande arbeten pågår sedan våren 2013. Arbeten som behöver miljödom påbörjades sommaren 2016.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.3 Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning

Anspråken på markanvändning i kombination med pågående klimatförändringar, ställer höga krav på hur staden planeras och strategiskt arbetar med grönytor, vattenförekomster och stadsmiljöer för rekreation och biologisk mångfald. Detsamma gäller andra miljöhänsyn som buller, luftkvalitet, närhet till parker med mera.

Stadens gröna kvaliteter ska stärkas i enlighet med kommande riktlinjer för ett ”Grönare Stockholm” och stadens översiktsplan och miljöprogram. Det ska inrättas ett naturreservat i Årstaskogen och Årsta holmar och arbetet med naturreservat i Kyrkhamn, Rågsveds friområde och Älvsjöskogen fortskrider.

Arbetet med att skydda Stockholms vatten fortsätter. Handlingsplan för god vattenstatus ska genomföras och vattenkvaliteten ska stärkas.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen ligger bland annat nämndens arbete med naturreservat, arbetet med att vidareutveckla ekosystemtjänster, grönytekomensation och arbetet med åtgärder utifrån

stadens handlingsplan för god vattenstatus.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Andel exploateringsprojekt som gör relevant grönytekompensation vid ianspråktagande av mark i områden med ekologiska och rekreativa värden	70 %	70 %	År
 Andel på av staden markanvisad fastighet med krav enligt dagvattenstrategin	100 %	100 %	År
 Andel årliga markanvisningar på stadens mark där grönytefaktor för kvartersmark är ett krav.	100 %	100 %	År

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
 Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden inrätta naturreservat i Årstaskogen och Årsta holmar och arbetet med naturreservat i Kyrkhamn, Rågsveds friområde och Älvsjöskogen fortskrider.	2017-01-01	2017-12-31
 Exploateringsnämnden, trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Vatten AB ska utgå ifrån riktlinjerna och åtgärdsområdet vid planering och projektering av dagvattenhanteringen vid nybyggnad och större ombyggnationer.	2017-01-01	2017-12-31

Nämndmål:

Exploateringsnämnden bidrar till hållbar mark- och vattenanvändning i Stockholm

Stadens miljömål för hållbar mark och vattenanvändning omfattar nämndens arbete med både markförvaltning och stadsutveckling. Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden implementera strategi för ekosystemtjänster och grönytekompensation och stadens nya dagvattenstrategi. Ett av de områden som särskilt pekas ut är arbetet med hållbar dagvattenhantering. Nämnden ska planera för lokal hantering av dagvatten i exploateringsprojekt och delta Stockholm Vatten AB:s arbete med pilotanläggningar för dagvattenhantering. I exploateringsprojekt ska nämnden planera med hänsyn tagen till effekter av förändrat klimat och bistå i kommunstyrelsens arbete med klimatanpassning.

Exploateringsnämnden ställer krav på att stadens dagvattenstrategi ska följas i stadens exploateringsprojekt. Arbetet kommer att utvecklas i och med de kommande nya riktlinjerna för dagvatten. Exploateringsnämnden kommer att implementera stadens nya riktlinjer och åtgärdsområdet för dagvatten under 2017, vilket innebär att rutiner, processer och avtal behöver arbetas fram. Nämnden ska också anlägga dagvattenanläggningar för lokalt omhändertagande av dagvatten.

I ett växande Stockholm ökar trycket på stadens parker, grönområden och vattenspeglar vilket gör det centralt att peka ut strategiskt viktiga naturområden och att hantera bebyggelse vid och på vatten varsamt. I budget 2016 fick exploateringsnämnden tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden uppdrag att utreda inrättandet av ett naturreservat inom del av östra delen av Älvsjöskogen samt möjligheten att koppla samman östra och västra delen med en ekodukt. Syftet med utredningen är att relevanta delar av området ska blir naturreservat. Arbetet med att inrätta ett naturreservat inom Rågsveds friområde ska fortskrida och i utredningarna ska ett tillskott av bostäder planeras. Arbetet som

påbörjades under 2016 fortsätter under 2017.

Exploateringsnämnden medverkar i arbetet med att implementera kommunstyrelsens riktlinjer ”Grönare Stockholm”. Dessa riktlinjer har intentionen att tydliggöra uppdraget och ämnar ge stöd för hur staden ska arbeta långsiktigt med parker och naturområden. I samband med exploateringsprojekt utvecklar exploateringsnämnden vid behov närliggande parkers och grönområdets kvaliteter genom grönkompensation. För att möta det ökade användandet av stadens parker och grönområden behöver de rekreativa värdena på den allmänna marken utvecklas och stärkas.

Exploateringsnämnden arbetar vidare med implementering av grönytefaktor (GYF) som finns angivet i miljöprogrammet. Det innebär att rutiner, processer och avtal behöver arbetas fram för att tillämpningen av GYF ska vara möjlig i alla projekt. Syfte med grönytefaktor är att stärka stadens grönstruktur och biologiska mångfald, för att skapa positiva ekosystemtjänster och klimatanpassa exploateringsprojekten. En viktig del av grönytefaktor är omhändertagandet av dagvattnet. Det ses som en resurs för att säkerställa goda förutsättningar för vegetationen och dagvattenhantering. För att bejaka de mänskliga och ekologiska värdena vid exploatering ska strategi och arbetsmetoder för ekosystemtjänster tas fram. Arbetet med ekosystemtjänster är viktigt för att skapa god hållbar kvalitet.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.5 Stockholms miljö är giffri

Stockholms invånare ska i största möjliga mån skyddas från skadliga ämnen och ett speciellt fokus ligger på att skydda barnen.

I ”Stockholms stads kemikalieplan 2014-2019” beskrivs visionen om ett giftfritt Stockholm 2030 och vilka åtgärder som ska genomföras för att nå målet. Åtgärderna handlar om att rensa bort och undvika farliga ämnen i kemiska produkter, varor och byggmaterial som staden använder och verka för att andra aktörer ska arbeta i samma riktning.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen ligger bland annat att nämnden med stöd av stadens kemikalieplan implementerat metoder och rutiner som tillämpas i bygg- och anläggningsentreprenader i exploateringsprojekt.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	100 %	75%	År

Nämndmål:

Exploateringsnämnden medverkar till att stadens miljö ska bli giffri

Med stöd av stadens kemikalieplan har metoder och rutiner implementerats för kravställande på materialval utifrån Byggvarubedömningen (BVB) som tillämpas i bygg- och anläggningsentreprenader i exploateringsprojekt. Utvecklingsarbete avseende hantering av anläggningsprodukter i BVB kommer att initieras utifrån ett antal pilotprojekt där systemet testats.

KF:s inriktningsmål:

3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Stockholm ska vara ett centrum för internationellt baserad verksamhet inom forskning och utveckling. Nya och växande företag är avgörande för att skapa nya arbetstillfällen.

En god offentlig ekonomi är en förutsättning för att kunna stärka välfärden. Därför ska Stockholm alltid ha en budget i god ekonomisk balans.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion

Att stärka samverkan mellan akademi och samhälle är en av de viktigaste strategiska frågorna för framtiden. Samverkan ska innefatta bland annat gemensamma forskningsprojekt, en offensiv satsning på fler studentbostäder och utveckling av samverkansforum.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen ligger främst arbetet i nämndens projekt i Hagastaden och Kista Science City.

Nämndmål:

Exploateringsnämnden samverkar med högskolor och forskningsinstitut

Nämnden ska i den fysiska planeringen skapa goda förutsättningar för utveckling av högre utbildning och forskning.

Den nya stadsdelen, Hagastaden, som planeras kring Norra Station och Karolinska sjukhuset är ett betydelsefullt tillväxtprojekt för stockholmsregionen. Stadens kvaliteter förenas med världsledande forskning, företagande och boende.

Arbetet med att förnya och utveckla de västra och norra delarna av Stockholm fortsätter bland annat genom att utveckla Kista till världens främsta Science City med universitet, världsledande företag, bostäder, service, kultur, sport och rekreation enligt framtidsbilden för Kista Science City.

I Albano, beläget inom Nationalstadsparken, planerar Akademiska Hus för nya högskolelokaler och Svenska Bostäder för cirka 1 000 student- och forskarbostäder.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad

Nya och växande företag är avgörande för att skapa nya arbetstillfällen. Stockholm ska vara en attraktiv stad för småföretagare och det lokala näringslivet ska stärkas genom utvecklad företagar-service och rådgivning.

Staden ska samverka med andra offentliga och privata aktörer för att öka företagandet i Stockholm.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen ligger bland annat att i nämndens projekt ingår det att utreda möjligheten att inrymma arbetsplatser och kommersiella lokaler.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Exploateringsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region AB, ta fram en policy för utveckling och uppföljning av nya arbetsplatser och kommersiella lokaler i stadens stadsutvecklingsområden (3.2)	2017-01-01	2017-12-31

Nämndmål:

Exploateringsnämnden medverkar vid företagsetableringar och till en funktionsblandad stadsmiljö

Nämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region arbeta strategiskt för att öka antalet arbetsplatser, särskilt i Stockholms södra delar och för att skapa goda förutsättningar för utveckling av högre utbildning och forskning. Där marknadsförutsättningar i söderort finns ska kontorsarbetsplatser prioriteras högt. Nämnden ska i den fysiska planeringen skapa goda förutsättningar för att öka antalet arbetsplatser i nya utvecklingsområden i ytterstaden.

För att Stockholm ska vara en attraktiv stad för företag att starta och växa i måste gynnsamma förutsättningar ges till näringslivet bland annat genom att mark tillhandahålls till företag som vill etablera sig eller utvecklas och att god infrastruktur tillgodoses. Som exempel på projekt som innehåller många arbetsplatser kan nämnas:

- Projekt Norra Djurgårdsstaden omfattar 12 000 lägenheter och 35 000 arbetsplatser. Inom Värtan byggs en ny passagerarterminal för färjeresenärer och i anslutning till denna en ny handelsplats.
- Utgångspunkten för planeringen av området Telefonplan är att skapa förutsättningar för 3 000 bostäder och 70 000 kvm arbetsplatser i en sammanhängande stadsmiljö.

I samband med planeringen av nya bostadsområden undersöks om möjlighet finns till lokaler för småföretagande.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva

Många arbeten skapas på Stockholms växande arbetsmarknad och arbetslösheten sjunker kraftigt. Det finns dock fortfarande utmaningar i form av en hög arbetslöshet i vissa grupper och en arbetskraftsbrist i många yrken.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen ligger nämndens prognos för indikatorerna om aspiranter som fått Stockholmsjobb och tillhandahållandet av sommarjobb.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Antal aspiranter som fått Stockholmsjobb	2 st	850 st	Tertial
 Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	2 st	500 st	Tertial
 Antal tillhandahållna platser för sommarjobb	5 st	8 500 st	År
 Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	2 st	900 st	Tertial
 Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	0 st	8 500 st	År

Nämndmål:

Inget mål föreslås för exploateringsnämnden

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar

Utgångspunkten för den ekonomiska politiken är målet att skapa en jämlik och hållbar stad. En god offentlig ekonomi är en förutsättning för att kunna stärka välfärden. Därför ska Stockholm alltid ha en budget i god ekonomisk balans. Stadens verksamhet ska vara kostnadseffektiv och administrativa kostnader hållas låga.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen ligger att nämndens markförvaltning ger betydande intäkter för staden och att exploateringsnämndens projekt har ekonomisk hållbar balans.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Exploateringsnämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	Tertial
 Exploateringsnämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	Tertial
 Nämndens prognossäkerhet T2	+/-1 %	+/- 1 %	År

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
 Trafiknämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden arbeta fram driftsnäckeltal att tillämpa i planeringsprocessen för att möjliggöra långsiktigt hållbara driftsekonomiska bedömningar samt öka förutsägbarheten i kostnaderna för framtida drift av nya områden	2017-01-01	2017-12-31

Nämndmål:

Exploateringsnämnden bidrar till stadens ekonomi genom en effektiv markförvaltning

Exploateringsnämnden ansvarar för att stadens mark utvecklas och förädlas så effektivt som möjligt. Nämnden upplåter cirka 10 000 fastigheter med tomträtt inom staden och drygt 2 000 fastigheter upplåts med tomträtt i andra kommuner. Nämnden arbetar aktivt med att få en god avkastning på markinnehavet.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
Andel ekonomisk avvikelse för samtliga slutredovisade projekt under året jämfört med genomförandebeslut	5 %		År
Andel genomförandebeslut med positivt nuvärde	90 %		Tertial
Nämndens prognossäkerhet T2, investeringar	5 %		År

Nämndmål:

Exploateringsnämnden har ekonomisk hållbar balans i projekten

Lönsamheten i exploateringarna är avgörande för hur många icke lönsamma projekt staden kommer att ha råd med då stadens finansiella resurser är begränsade. Det innebär att stadens investeringar måste ha ekonomiskt hållbar balans mellan lönsamma och icke lönsamma projekt och att planeringen görs så att utgifterna kan hållas nere. Exploateringsnämndens projekt är i huvudsak lönsamma. De undantag som finns inom nämndens investeringsplan är främst projekt med stora infrastrukturella utgifter som Hagastaden och Slussen.

Under rubriken "Nämndens ekonomiska förutsättningar" lämnas en utförligare redovisning.

KF:s inriktningsmål:

4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Stockholm ska vara en jämställd stad där makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön. Jämställdhet, jämlikhet och frihet från diskriminering ska genomsyra personalpolitiken. Alla, oavsett funktionsförmåga, ska ha rätt till full delaktighet. Stockholmare ska känna att de har möjlighet att påverka Stockholms utveckling och den framtid som vi lämnar efter oss till kommande generationer.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika

Stockholm ska vara en jämställd stad där makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön. Ett genus- och antirasistiskt perspektiv ska integreras i stadens alla verksamheter. Stadens egen verksamhet ska därigenom bidra till ökad jämställdhet. Arbetet med att utveckla genusbudgetering ska fortsätta.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen ligger att nämndens arbete med att genomföra projekten karaktäriseras av ett helhetsperspektiv samt nämndens pågående arbete med jämställdhetsintegrering.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
 Nämnden ska etablera rutiner för jämställdhetsanalyser i enlighet med programmet för ett jämställt Stockholm	2017-01-01	2017-12-31

Nämndmål:

Exploateringsnämnden bidrar till en jämställd stad

Exploateringsnämnden tillhandahåller mark för nya bostäder, arbetsplatser och service. Staden ska byggas tätare och nya funktionsblandade stadsdelar ska växa fram med en mångfald av upplåtelseformer. Exploateringsnämnden har en nära samverkan med de

nämnder och styrelser som ansvarar för skola, idrottsytor och annan samhällsservice för att se till att stadsplaneringen karaktäriseras av ett helhetsperspektiv.

Ett samarbete har inletts med stadsbyggnadsnämnden om hur arbetet med att jämställdhetsintegrera budgeten kan utvecklas. Arbetet med att analysera vilka väsentliga aspekter och data som kan användas för bedömning i konkreta projekt och även frågor kring förhållningssätt och arbetssätt kommer att fortsätta under 2017.

Verksamheternas påverkan kan delas upp i intern och extern. Intern påverkan kan personalrelaterade frågor som arbetsförhållanden, rekrytering och lönesättning ha.

Planeringen för det interna jämställdhetsarbetet i personalrelaterade frågor som arbetsförhållanden, rekrytering och lönesättning finns inarbetad i nämndens jämställdhets- och mångfaldsplan avseende perioden 2016-2017, se bilaga 4.

Stadsutvecklingsprocessen har i sin helhet en extern påverkan på jämställdheten. Det kan gälla frågor om samråd och medborgardialog, mäns och kvinnors resemönster, trygghet och tillgång till service och hur detta påverkar planering av offentliga miljöer. Under mål 4.7 redovisas planeringen av arbetet för en utökad medborgardialog. I arbetet med att utveckla stadens exploateringsprojekt är ambitionen att inkludera jämställdhetsperspektivet i tidigt skede för att säkerställa jämställda stadsmiljöer på lång sikt

Trygghet är ett av de områden som uppmärksammas när det handlar om jämställdhet och samhällsplanering. För att belysa frågor som rör trygghet i stadsmiljön har ett antal digitala kartor tagits fram utifrån resultaten från Stockholms stads trygghetsmätning.

Exploateringsnämnden kommer att fortsätta arbetet och analysen med hur denna information kan bidra till att skapa medvetna och jämställdhetsintegrerade beslut, från översiktsplanering till detaljplanering eller i medborgardialog.

Under 2017 kommer exploateringsnämnden bjuda in medarbetare till ett antal inspirationsföreläsningar och workshops kring jämställdhetsintegrerad stadsplanering. Nämnden avser att succesivt implementera jämställdhetsintegrerad stadsplanering i rutiner och i arbetet med att utveckla Stockholms stad till en stad fri från diskriminering.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor

Staden ska vara en bra arbetsgivare som erbjuder så goda arbetsvillkor att fler vill arbeta i staden. Trygghet och god arbetsmiljö ska vara lika självklara i upphandlad verksamhet. Stadens nya personalpolicy ska implementeras och vara ett konkret stöd på alla arbetsplatser i staden. Jämställdhet, jämlikhet och frihet från diskriminering ska genomsyra personalpolitiken.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen ligger att nämnden arbetar med att vara en välkänd och attraktiv arbetsgivare. De målvärden som har fastställts för indikatorerna bedöms att komma uppnås.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Aktivt Medskapandeindex	85	83	År
 Index Bra arbetsgivare	90	fastställs 2017	År
 Index Psykosocial arbetsmiljö	82	fastställs 2017	År
 Sjukfrånvaro	2,1 %	tas fram av nämnden	Tertial
 Sjukfrånvaro dag 1-14	1,0 %	tas fram av nämnden	Tertial

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
 Nämnden ska ta fram kompetensförsörjningsplaner på 3-5 års sikt med aktiviteter för innevarande år. Kommunstyrelsen ska utifrån nämndernas underlag tillsammans med berörda nämnder ta fram en strategi för den framtida kompetensförsörjningen i staden, med särskilt fokus på välfärdsyrken.	2017-01-01	2017-12-31

Nämndmål:

Exploateringsnämnden är en välkänd och attraktiv arbetsgivare

Att attrahera, behålla och utveckla kompetenta medarbetare är avgörande för att nå de uppsatta målen. Ett prioriterat fokusområde under 2017 kommer därför att vara strategisk kompetensförsörjning och framtagande av planer på både kort och lång sikt. Att fortsätta arbeta med nämndens och stadens arbetsgivarvarumärke är nödvändigt för att säkra kompetensförsörjningen. Fokus kommer att läggas på utvärdering och uppföljning av genomförda aktiviteter och processer.

Exploateringsnämnden fortsätter under 2017 sin satsning och sina aktiviteter på LinkedIn i syfte att marknadsföra exploateringsnämnden och staden som en attraktiv arbetsgivare. I arbetet med arbetsgivarvarumärket ingår även fortsatt medverkan på studentmässor, arbetsmarknadsdagar och branschmässor tillsammans med de övriga tekniska förvaltningarna. För att utveckla hanteringen av examensarbetare från landets olika universitet och högskolor kommer rutinerna att ses över. Det stadsgemensamma traineeprogrammet fortsätter under 2017.

Antalet anställda har under de senaste åren ökat och under uppgår till 216 medarbetare. Det råder en stor rörlighet inom branschen, vilket innebär att ett fortsatt fokus på rekrytering och kompetensförsörjning kommer att vara nödvändigt. Det är en utmaning att rekrytera och behålla medarbetare i den stora konkurrens som råder inom samhällsbyggnadsbranschen och för närvarande finns det inget som tyder på att situationen kommer ändras de närmsta åren. I syfte att rekrytera och behålla kompetenta medarbetare måste villkor erbjudas som motsvarar de som finns på arbetsmarknaden i Stockholms län.

Exploateringsnämnden deltar i TN-akademien 2016/17 som är en gemensam satsning av de tekniska nämnderna i syfte att öka attraktiviteten som arbetsgivare genom

utvecklingsmöjligheter. Akademin sträcker sig över ett år och deltagarna kommer att genomgå utbildningar för personlig utveckling och ledarskapsutveckling i sina respektive roller. Från varje teknisk förvaltning deltar tre medarbetare och målsättningen är att starta en ny omgång hösten 2017.

De chefsutbildningar som bedrivs tillsammans med övriga tekniska nämnder fortsätter. Utöver de obligatoriska chefsutbildningarna inom arbetsmiljö och kompetensbaserad rekrytering har chefer erbjudits utbildning inom arbetsrätt, jämställdhet och mångfald, rehabilitering och svåra samtal. Det bedrivs ett arbete för att främja och uppmuntra en hälsosam livsstil och skapa goda förutsättningar för en bra balans mellan arbete och fritid. Samtliga medarbetare erbjuds friskvårdstimme på arbetstid och friskvårdsaktiviteter tillsammans med övriga förvaltningar i Tekniska nämndhusets gemensamma träningslokal. Anställda erbjuds också friskvårdssubvention.

Under 2017 kommer samtliga medarbetare att uppmärksammas på våra friskvårdsförmåner, vilka även kommer följas upp. Det kommer också sättas upp gemensamma friskvårdsmål. Arbetet med att säkerställa en god arbetsmiljö och ett systematiskt arbetsmiljöarbete för att förebygga ohälsa kommer att fortsätta.

Det är prioriterat att öka andelen utrikesfödda i chefspositioner i staden. För att bättre spegla samhället behöver exploateringskontoret rekrytera fler medarbetare med annan etnicitet än svensk. I syfte att öka förståelsen och kunskapen bland chefer och medarbetare kring det mervärde mångfald kan skapa för verksamheten kommer utbildningsinsatser erbjudas inom området mångfald. En viktig och avgörande del i mångfaldsarbetet sker i samband med rekrytering. Genom att utbilda alla chefer i kompetensbaserad rekrytering säkerställs en fortsatt professionell rekryteringsprocess samt att diskriminering inte förekommer vid rekrytering.

Skillnader mellan kvinnors och mäns löner bevakas vid nyanställning och vid den årliga lönerrevisionen för att undvika osakliga löneskillnader. Under 2017 kommer ett arbete med att säkerställa att det finns kravprofiler för varje befattning genomföras. Detta blir ett viktigt stöd för kompetensförsörjningsplanering, men även ett stöd för jämförande av tjänster ur ett diskriminerings- och löneperspektiv.

Under 2016 påbörjades ett arbete med att stärka den gemensamma kulturen på kontoret, bland annat genom gemensamma interna frukostseminarier, kartläggning av goda exempel på de olika avdelningarna och föreläsningar utifrån kontorets lönekriterier. Arbetet med att skapa en gemensam kultur och värdegrund och engagera alla medarbetare i detta arbete fortsätter. Arbetet med den gemensamma kulturen och värdegrunden kommer att integreras med arbetet att genomföra Stockholms stads personalpolicy.

Andelen anställda som är 50 år eller äldre har minskat något jämfört med föregående år och uppgår nu till 30 %. Medelåldern uppgår till 43 år och könsfördelning har jämnats ut något och andelen män är nu 43 %. Cirka 25 medarbetare beräknas gå i pension de närmaste fem åren. Under 2017 kommer framförallt ersättningsrekryteringar genomföras men en viss utökning av antalet anställda planeras.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering

Stockholm ska i den egna verksamheten säkerställa respekt för mänskliga rättigheter och ta ansvar för de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig till. En viktig del av att vara en stad som lever upp till mänskliga rättigheter är att synliggöra exempelvis diskriminering. Arbetet mot diskriminering ska vara systematiskt och utmärkas av lärande inom och utanför stadens organisation.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen ligger arbetssätt och rutiner kring arbetsmiljö och bemötande.

Nämndmål:

Exploateringsnämnden bidrar till en stad fri från diskriminering

Sverige har undertecknat internationella konventioner där principen om alla människors lika värde och rätt kommer till uttryck. En kommunal förvaltning har därutöver en skyldighet enligt kommunallagen att behandla invånarna lika.

Arbetsmiljön på exploateringskontoret ska vara fri från diskriminering och olikheter ska bejakas. Under 2016 startades ett arbete med att stärka den gemensamma kulturen, bland annat genom gemensamma interna frukost- eller lunchseminarier, kartläggning av goda exempel på de olika avdelningarna och föreläsningar utifrån beslutade lönekriterier. Arbetet fortsätter även under 2017.

Under året kommer arbetssätt och rutiner kring arbetsmiljön utifrån stadens nya arbetsmiljöprocess att ses över. Alla chefer har genomgått arbetsmiljöutbildning och gemensamma diskussionsteman tagits fram för arbetsplatsträffarna.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Under året planerar exploateringskontoret att arbeta med bemötande, riktat till såväl kollegor som samarbetspartners och medborgare. I detta ingår att analysera förekomst av och risk för diskriminering.	2016-04-07	2016-12-31

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.4 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention

Barns rättigheter ska vara centrala för alla politikområden. Under året ska en strategi för barnets rättigheter beslutas och implementeras.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen ligger arbetet med integrerad barnkonsekvens och dialog.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
 Nämnden ska etablera rutiner för arbetet med barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor i enlighet med strategin för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad (4.4)	2017-01-01	2017-12-31
 Nämnden ska etablera rutiner för arbetet med barns delaktighet och inflytande i enlighet med strategin för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad (4.4)	2017-01-01	2017-12-31

Nämndmål:

Exploateringsnämnden deltar i arbetet med att utveckla barnkonsekvensanalyser

Exploateringsnämnden har, tillsammans med bland annat stadsbyggnadsnämnden, arbetat med integrerad barnkonsekvens och dialog (BKA). Ett förslag till vägledning för det fortsatta arbetet har tagits fram och behandlas för närvarande av stadsbyggnadsnämnden. Förslaget kommer remissbehandlas under 2017.

I budget 2017 finns riktlinjer för kvalitativa förskolor och skolor. I samband med det arbete som gjordes under namnet Staden i ögonhöjd genomfördes en större utredning av just förskolor och skolgårdar, en utredning som kommer att utgöra underlag i det fortsatta arbetet.

Under 2017 kommer exploateringsnämnden etablera rutiner för arbetet med barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor i enlighet med strategin för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad. Nämnden kommer även etablera rutiner för arbetet med barns delaktighet och inflytande i enlighet med strategin för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.6 Stockholm är en tillgänglig stad för alla

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla dess invånare. Alla, oavsett funktionsförmåga, ska ha rätt till full delaktighet. Byggnader, offentlig miljö och kollektivtrafik ska vara tillgängliga så att alla kan delta på lika villkor. Nya bostäder ska vara tillgängliga.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen ligger nämndens medverkan i arbetet med att utveckla offentlig service och nämndens arbete med att verka för delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

Nämndmål:

Exploateringsnämnden medverkar till ökad tillgänglighet i utbyggnaden av nya bostadsområden

Medverka till offentlig service

Exploateringsnämnden ska tillsammans med övriga berörda nämnder säkerställa att staden på ett tidigt stadium planerar för offentlig service. Det gäller till exempel boenden för personer med funktionsnedsättning, förskolor, skolor, idrott och rekreation, övrig omsorg och kultur med mera i stadsutvecklingsområdena. Exploateringsnämnden ska redan i planeringsprocessens tidiga skeden utveckla samverkan med framför allt stadsbyggnadsnämnden,

utbildningsnämnden, berörda stadsdelsnämnder och SISAB för att säkra tillgången på platser i förskolor och skolor. Nämnden kommer medverka i stadens arbete med att säkerställa att behovet av äldreboendeplatser uppfylls fram till år 2040.

Av stadens markanvisningspolicy och av exploateringsnämndens generella markanvisningsavtal framgår att byggbolagen ska följa stadens krav på att integrera olika former av specialbostäder vilket också innefattar försöks- och träningslägenheter.

Verka för delaktighet för personer med funktionsnedsättning

Tillgänglighetsaspekter ska alltid vara en del vid byggnation av bostäder.

Exploateringsnämndens projekt utgörs av investeringar dels i allmän platsmark, dels i blivande kvartersmark. I samband med utbyggnaden av nya bostadsprojekt ansvarar exploateringsnämnden för anläggandet av allmänna gator, torg och parker. Vid planering och upphandling av dessa arbeten säkerställer nämnden att "Stadens riktlinjer för att göra utemiljön tillgänglig för människor med funktionshinder" följs.

Exploateringsnämnden ser också till i överenskommelse om exploatering att byggherren förbinder sig att inom den blivande kvartersmarken följa samma riktlinje. Stickprov görs årligen av uppfyllelsen av stadens krav på tillgänglighet i utemiljön i färdigställda projekt.

Exploateringsnämnden upplyser även byggherren om att ytterligare information om utformning av ute- och inomhusmiljön finns i handboken "Stockholm - en stad för alla" som finns på stadens hemsida.

I samband med bostadsexploateringsprojekt ska berörda nämnder pröva om projekten kan innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri. Socialnämnden har det samordnande ansvaret och stadsdelsnämnderna ansvarar för utbyggnaden av nya omsorgsbostäder.

"Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2011-2016" revideras och beslut väntas under våren 2017. Fram tills dess är det nuvarande programmet gällande styrdokumentet för stadens alla nämnder och bolagsstyrelser, och ska tillämpas i planeringen av verksamhetsåret 2017. Kontoret har i dialog med stadsbyggnads- och exploateringsnämndens råd för funktionshinderfrågor tagit fram förslag till aktiviteter 2017 som ska bidra till måluppfyllelse. Se bilaga 1.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Uppföljning av nämndens aktiviteter enligt Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2011-2016 görs i samband med tertialrapporter och bokslut.	2017-01-01	2017-12-31

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande

Stockholmarnas inflytande över sin närmiljö ska förstärkas. Facknämnderna ska också se över hur de kan öka tillgängligheten och utöka kontakterna med de invånare i staden vars röster inte hörs idag.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen nämndens arbete med att vidareutveckla medborgardialogen.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
 Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska se över möjligheten att digitalisera verksamheten i syfte att utveckla interna system och digitala hjälpmedel för dialog med medborgarna.	2017-01-01	2017-12-31

Nämndmål:

Exploateringsnämnden utvecklar en utökad medborgardialog

För att förverkliga visionen om ett Stockholm för alla behöver stockholmarna vara delaktiga. Exploateringsnämnden har ansvar för att informera om de stadsutvecklingsprojekt som pågår. Det ska vara lätt för stockholmarna att ta del av information bland annat genom webbsidan stockholm.se/vaxer som under 2017 kommer göras om för att öka tillgängligheten. Det ska också vara lätt att ha insyn och känna delaktighet i de processer staden ansvarar för. Arbetet med medborgardialoger avser att skapa en starkare känsla av samhörighet och tillit i lokalsamhället samtidigt som det ska ge insikter till verksamheten. En viktig utgångspunkt är att det ska inkludera fler stockholmare och grupper som vanligtvis inte deltar. Exploateringsnämnden har, tillsammans med stadsbyggnadsnämnden, stort fokus på medborgardialog i projekten. Nya dialogmetoder har valts utifrån behov, krav och resurser i respektive stadsutvecklingsprojekt. Under 2017 kommer de metoder för dialog som har provats under de senaste åren att vidareutvecklas med målgruppsanpassning.

Att genomföra dialoger innan samråd, direkt efter att ett start-PM är beslutat i stadsbyggnadsnämnden, ger oftast det mest användbara underlaget. Under 2017 vidareutvecklas arbetet med olika former för återkoppling, bland annat genom digitala verktyg. I dialogarbetet är stadsdelsnämnderna en viktig samarbetspart för samordning och för att gemensamt kunna kommunicera effekter av dialogen till medborgarna. Erfarenheter från dialog med digitala verktyg inom ramen för Fokus Skärholmen kommer bland annat att användas och utvecklas vidare i den tidiga dialogen i Hagsätra-Rågsved.

Antalet intresserade som vill besöka de stora stadsutvecklingsprojekten ökar ständigt. Under 2017 ska en projektgemensam besöksmottagning för framförallt projekten Norra Djurgårdsstaden, Slussen och Hagastaden etableras för att samordna resurser och säkra ett professionellt mottagande av nationella och internationella studiebesök.

Hammarby Sjöstad är fortfarande ett stort besöksmål. Nuvarande samarbete med GlashusEtt planeras förlängas för att ta hand om studiebesöken till stadsdelen.

Slussenprojektet är ett av stadens största och mest komplexa infrastrukturprojekt. En lättillgänglig och proaktiv kommunikation är prioriterad för att i så hög grad som möjligt underlätta projektets genomförande och minimera störningarna för närboende, verksamma i området och förbipasserande.

Barn och unga är viktiga målgrupper för kommunikation om stadsutveckling. Projekten Norra Djurgårdsstaden och Slussen kommer under 2017 att tillsammans med utbildningsnämnden och kulturnämnden göra riktade insatser för att involvera barn och unga om hur Stockholm växer på ett hållbart sätt. Barn och unga ska också inkluderas i samråden. Erfarenheter från bland annat Fokus Skärholmen och Norra Djurgårdsstaden, där projekten tillsammans med stadsdelsnämnden involverat skolor och ungdomsråd i en tidig dialog, kommer användas i planeringen av samråd i utvalda projekt.

Bostadsbyggande, offentlig service och kollektivtrafik är tätt sammankopplat för att staden

ska växa hållbart. Exploateringsnämnden ska fortsätta utveckla samarbetet med övriga nämnder, stadens bostadsbolag och trafikförvaltningen så att kommunikationen till stockholmarna karakteriseras av ett helhetsperspektiv.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning

Stadens ”Program för upphandling och inköp” har utarbetats med utgångspunkten att kvaliteten i verksamheterna ska stärkas och de anställdas rättigheter värnas samtidigt som höga miljökrav ska ställas. Det nya programmet har som utgångspunkt att offentlig upphandling utgör ett medel att driva utvecklingen i socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar riktning. All upphandling ska ske med inriktningen att ILO:s kärnkonventioner respekteras.

Exploateringsnämndens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål ska uppnås. Till grund för bedömningen ligger nämndens arbete med att vidareutveckla upphandlingsprocessen.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	100 %	Fastställs 2017	År

Nämndmål:

Exploateringsnämndens upphandlingar medverkar till att utveckla staden i hållbar riktning

Exploateringsnämndens inköps- och upphandlingsarbete följer stadens nya ”Program för upphandling och inköp” och arbetar medvetet och aktivt med de tre olika delarna: strategi, upphandling och avtalsförvaltning.

Exploateringsnämnden arbetar med ständiga förbättringar i upphandlingsprocessen och har ett systematiskt arbetssätt vad gäller behovsinventering, upphandlingsplanering, avtalsuppföljning och utvärdering. En annan viktig del i arbetet är den kontinuerliga dialogen med leverantörerna och en aktiv omvärldsbevakning.

Exploateringsnämnden arbetar systematiskt med att långsiktigt säkra sin försörjning av konsulter och entreprenörer för att säkerställa den ökade nybyggnadstakten. Det finns ett identifierat behov av stora såväl som mindre aktörer. Upphandlingskriterierna ses över för att undanröja formella hinder, som överdrivna krav på omsättning, i syfte att möjliggöra medverkan av mindre entreprenörer. Ett arbete med att utveckla internkontrollen som ett stöd i det operativa arbetet pågår parallellt.

Exploateringsnämnden arbetar med att ställa sociala krav vid upphandlingar och stimulerar aktiviteter inom socialt ansvarstagande, CSR. Nämnden har även ett nära samarbete med arbetsmarknadsnämnden i syfte att underlätta för nyanlända att komma in på arbetsmarknaden.

Exploateringsnämnden deltar i en arbetsgrupp med tillsammans med Göteborg, Malmö, Örebro, Lund och Linköping. Gruppens syfte och inriktning är att utbyta kunskap och erfarenheter, både kring kravställande och uppföljning inom området etiska krav för produkter i anläggnings- och driftentreprenader. Nämnden deltar och medverkar också aktivt inom

projekt Innovationsplattform hållbara Stockholm.

I samband med verksamhetsplanen ska nämnden ange sin planering för upphandling. I bilaga 3 redovisas exploateringsnämndens planerade upphandlingar som överstiger 1,8 mnkr.

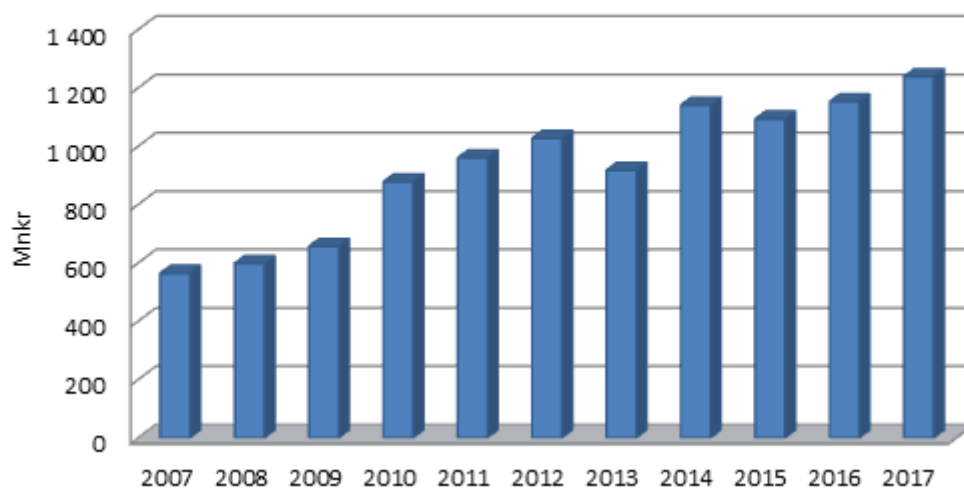
Uppföljning av ekonomi

Nämndens ekonomiska förutsättningar

Exploateringsnämndens verksamhet ger betydande intäkter för staden. Det budgeterade överskottet inom driftverksamheten uppgår till 1 239 mnkr. Nedan framgår nämndens budget 2017 jämfört med 2016. I diagrammet nedan visas också nettobudgetens utveckling sedan 2005. Intäktsökningarna, som varierar över åren, har till stor del bestått av engångsbelopp och retroaktiva ersättningar med anledning av domar i avgäldsmål. Kapitalkostnaderna har de senaste åren påverkats av införande av komponentavskrivning och sänkning av stadens internränta.

Exploateringsnämnden (mnkr)	Budget 2016	Budget/Verksamhetsplan 2017
Kostnader	114,5	117,0
Avskrivningar	233,0	245,0
Internräntor	1 007,0	933,0
Summa kostnader	1 354,5	1 295,0
Intäkter	2 507,3	2 534,0
Driftbudget – netto	1 152,8	1 239,0

Driftbudget netto

Driftbudgeten 2017, totalt och uppdelad per verksamhet, framgår av bilaga 5 och 6. Förändringar jämfört med budget 2016 framgår av bilaga 6:2. Av förändringarna kan nämnas

- ökade kostnader för markförvaltning 2,0 mnkr
- ökade kostnader för fastighetsskatt med 0,5 mnkr
- lägre kapitalkostnader med 62 mnkr¹
- högre intäkter med 26,7 mnkr

¹ Avskrivningar och internräntor redovisas här inkl. begärda budgetjusteringar.

Nämndens driftkostnader består till drygt 90 % av internräntor och avskrivningar på genomförda investeringar. Nämndens övriga driftkostnader om 117 mnkr är till stor del bundna genom avtal med mera. eller kopplade till intäkter i samma storleksordning eller mer.

Eftersom kommunfullmäktige beslutat sänka den interna räntan för anläggningstillgångar beräknas kapitalkostnaderna bli 120 mnkr lägre jämfört med kommunfullmäktiges budget för 2017. Nedan redovisas driftbudgeten uppdelad i ”Markförvaltning” och ”Övrig verksamhet”.

Markförvaltning

Markförvaltning tomträtter och mark inom kommungränsen mnkr	Budget 2016	Budget/Verksamhetsplan 2017
Kostnader	44,3	51,1
Avskrivningar	233,0	245,0
Internräntor	1 006,0	932,4
Summa kostnader	1 283,3	1 228,5
Intäkter	2 415,0	2 443,9
Driftbudget – netto	1 131,7	1 215,4

Kostnaderna för markförvaltningen ökar jämfört med budget 2016 bland annat avseende fastighetsskatt, avhysningar och förtydligande av markförvaltningsuppgifter inom kontoret.

Det budgeterade intäktskravet för markförvaltningen uppgår i budget 2017 till 2 444 mnkr. Av dessa utgör intäkterna av tomträttsavgälder cirka 2 340 mnkr. De budgeterade intäkterna förutsätter den bedömning om tillkommande intäkter för nyupplåtelser, regleringar och i samband med domar i avgäldsmål som framgår av specifikationen i bilaga 6.

Prognoserna för tomträttsintäkter är alltid något osäkra. Intäkterna från nyupplåtelser påverkas av förändringar inom investeringsplanen. Vid avgäldsreglering kan en domstolsprocess drivas i flera instanser. Vilka domar som kommer att meddelas och vinna laga kraft under året eller vilket utfall dessa kommer att ge går därför inte att förutse fullt ut.

En domstolsprocess pågår mellan staden och tomträttshavaren till fastigheten Spektern 13 på Norrmalm. Processen gäller bland annat den så kallade avgäldsräntan. Tingsrätten har i dom den 11 oktober 2016 fastställt räntan till 3 %, en sänkning med 0,25 procentenheter jämfört med tidigare domstolspraxis. Staden har överklagat domen. Detta kan komma att beröra pågående tomträttsmål, kommande avgäldsregleringar samt friköp under 2017.

Under 2016 har en översyn av bostadsavgälderna gjorts och exploateringsnämnden behandlade den 14 april 2016 två ärenden rörande ändrade tomträttsavgälder för bostäder. Ärendet kommer att behandlas av kommunfullmäktige under sista kvartalet 2016. När kommunfullmäktige beslutat om nya avgälder kommer dessa att tillämpas omgående vid nyupplåtelse samt vid reglering sannolikt för tomträtter med regleringstidpunkt först från och med den 30 juni 2018. Beslutet beräknas därför inte hinna få någon större påverkan på utfallet för 2017.

Markförvaltning utanför kommungränsen mnkr	Budget 2016	Budget/Verksamhetsplan 2017
Kostnader	3,3	2,0
Internräntor	1,0	0,6
Intäkter	7,0	7,0
Driftbudget – netto	2,7	4,4

Sedan år 2011 ansvarar exploateringsnämnden för den mark som staden ska avyttra utanför kommungränsen. Från fastighetsnämnden överfördes då 282 fastigheter med en total yta om drygt 10 200 hektar till nämnden. Mellan åren 2011 - 2016 har drygt 90 % av den totala arealen sålts med en försäljningsinkomst om drygt 1 mdkr. År 2017 planeras cirka 600 hektar kunna säljas. Vid slutet av 2017 återstår då drygt 200 hektar, dvs. 2 % av det ursprungliga innehavet som överfördes till exploateringsnämnden.

I avvaktan på försäljning sköter fastighetsnämnden, på exploateringsnämndens uppdrag, förvaltningen av fastigheterna. De budgeterade kostnaderna och intäkterna avser denna förvaltning samt exploateringsnämndens ”indirekta” kostnader, dvs. personalkostnader, för försäljning av fastigheterna.

Därutöver tillkommer ”direkta försäljningskostnader” som avser kostnader för mäklare, värdering etc. Kostnaderna är en form av omslutningsförändring där kostnaderna avräknas mot realisationsvinsterna vid försäljning. Kontoret redovisar dessa vartefter de uppstår i budgetuppföljningen.

Övrig verksamhet

Övrig verksamhet, mnkr	Budget 2016	Budget/Verksamhetsplan 2017
Kostnader	66,9	63,9
Intäkter	85,3	83,1
Driftbudget – netto	18,4	19,2

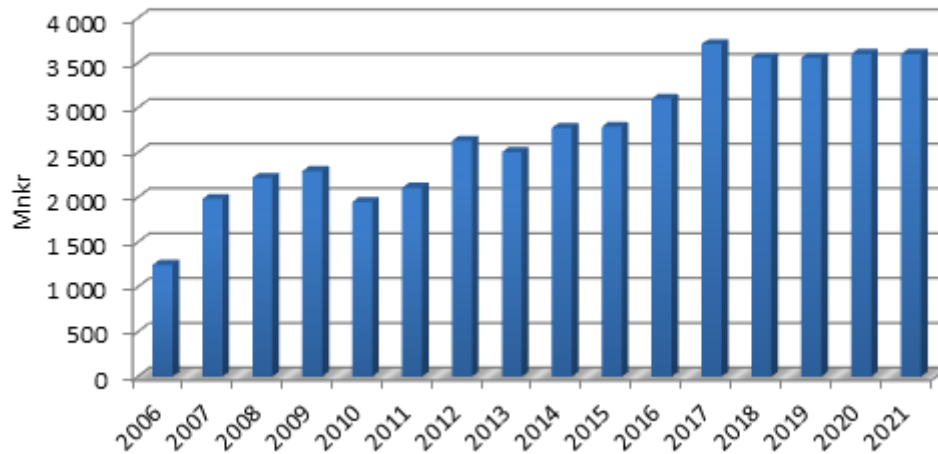
Med nämndens övriga verksamhet avses nämnd och förvaltningsledning, markavtal med Stockholms Hamn AB, färjetrafik till Hammarby Sjöstad, förvaltning av de byggnader som fastighetsnämnden sköter på uppdrag av exploateringsnämnden i avvaktan på exploatering, geoarkiv och övriga kostnader för verksamheter som inte är direkt kopplade till markförvaltning.

Investeringar

Med stadens satsning på att öka bostadsbyggandet har investeringsvolymerna inom exploateringsnämndens verksamhet ökat under senare år. Antalet markanvisningar har legat på en hög nivå och många beslut om både mindre och större projekt har fattats. Tidigare års förbrukning och bedömt behov av investeringsmedel 2017, och kommande år enligt plan i budget 2017, framgår av nedanstående diagram.

Investeringsutgifter netto

För att dels säkerställa den befintliga projektportföljen med projekt som är i genomförande- och planeringsskede, dels möjliggöra den uttalade ambitionshöjningen för bostadsbyggandet, har exploateringsnämndens investeringsutgifter ökat under senare år. De kommer även att fortsätta ligga på en hög nivå under kommande år.

De närmaste åren förväntas försäljningsinkomsterna öka väsentligt, främst till följd av ökade inkomster från markförsäljningar i samband med exploatering. För att tydliggöra kopplingen till investeringsutgifterna och lönsamhetskravet ingår dessa som ”exploateringsinkomster” med bokförda värden i budgetramen för investeringar och inte i försäljningsbetinget.

Investeringsutgifter, mnkr	Budget 2016	Budget/Verksamhetsplan 2017
Utgifter	3 900,0	3 860,0
Inkomster	300,0	150,0
Investeringsutgifter netto	3 600,0	3 710,0
Exploateringsinkomster	300,0	200,0
Netto inklusive exploateringsinkomster	3 300,0	3 510,0

Stadens investeringsstrategi

Stadens investeringsstrategi är ett viktigt styrdokument och den höga ambitionsnivån med bostadsmålet 140 000 bostäder till år 2030 ökar kravet på prioriteringar i investeringsverksamheten och kostnadsmedvetenhet i projekten, med fokus på att begränsa investeringsutgifterna. Investeringsstrategins syfte är att med utgångspunkt i stadens långsiktiga planering för samhällsutvecklingen och stadens inriktningsmål, och med hänsyn tagen till de finansiella förutsättningarna, ge vägledning för investeringsprioriteringar i syfte att förverkliga ett jämlikt och hållbart Stockholm. Investeringsstrategin syftar också till att öka samordningen och styrningen av stadens investeringsverksamhet.

Exploateringsnämndens investeringsplan har en stark koppling till stadens investeringsstrategi:

- Exploateringsnämndens projekt har en god måluppfyllelse. Projekten avser till allra största del kommunfullmäktiges mål, ”Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo” men nämndens projekt avser även flera andra av kommunfullmäktiges mål i hög utsträckning.
- Exploateringsnämndens projekt är i huvudsak lönsamma enligt stadens kalkylmodell. De undantag som finns är främst projekt med stora infrastrukturella utgifter som Hagastaden och Slussen.

Investeringsstrategin ska utgöra underlag för framtagandet av nämndens investeringsplan.

Exploateringsnämndens investeringsplan

Verksamhetsplanen innehåller projekt omfattande drygt 26 000 lägenheter med redan fattade genomförandebeslut. Därutöver finns projekt med inriktnings- eller utredningsbeslut omfattande 112 000 lägenheter. Prognosen för hela investeringsplanen bedöms ligga i nivå med budget efter justering för erfarenhetsmässigt bedömda förskjutningar.

I bilaga 7:4 redovisas hur kontoret har prioriterat projekten. Pågående projekt med genomförandebeslut är högst prioriterade då det är förenat med stora svårigheter att genomföra förändringar i dessa. I prioriteringen av genomförandeprojekten ingår ”övriga genomförandeprojekt” som innehåller samtliga genomförandeprojekt mindre än 50 mnkr omfattande cirka 12 500 lägenheter.

Vidare har nämndens samtliga planeringsprojekt ingått i prioriteringen, dvs. alla projekt med utrednings- eller inriktningsbeslut. Projekten har i första hand prioriterats utifrån tidsaspekten, det vill säga projektstart/-slut. Därefter har prioritering skett utifrån volymmått utifrån det antal lägenheter som projekten innehåller. I de fall volymmåttet har bedömts som likvärdigt har prioritering skett efter projektens ekonomi; nettoutgift per lägenhet.

En jämställdhetsanalys ska ingå i verksamhetsplanen utifrån nämndens långsiktiga prioriteringar och planer. Exploateringsnämndens investeringar kommer att nyttjas av både män och kvinnor.

Av investeringsplanen 2017 är 60 mnkr i budgeten avsatta för genomförande av cykelplan. De cykelåtgärder som planeras ingår som en del i nämndens olika exploateringsprojekt. Uppföljning av antal meter nyanlagd cykelväg samt åtgärder för ökad cykling kommer att göras.

För gemensamma projekt med idrottsnämnden har avstämning av tidsplaner med mera skett med idrottsförvaltningen.

Exploateringsinkomster

För kommande år bedöms exploateringsinkomsterna från markförsäljningar i samband med exploatering öka avsevärt. I budget har ”exploateringsinkomster” införts som budgetbegrepp. Detta för att tydliggöra kopplingen till investeringsutgifterna och lönsamhetskravet.

Kontorets bedömning för år 2017 är att markförsäljningar i samband med exploatering kan uppgå till 4 000-4 500 mnkr. Hur stor andel av exploateringsinkomsten som utgörs av bokförda värden, dvs. i huvudsak tidigare nedlagda investeringsutgifter, varierar stort från

projekt till projekt. Exploateringsinkomsterna 2017, dvs. det bokförda värdet av markförsäljningarna, redovisas enligt budget 200 mnkr. Om årets försäljningar uppnår den höga bedömda nivån kan exploateringsinkomsterna komma att bli högre.

Försäljningar av anläggningstillgångar

Försäljningsbetinget för exploateringsnämnden är satt till 200 mnkr för 2017. Betinget avser försäljningar av mark utanför kommungränsen och friköp av tomträttsmark. Kontoret bedömer att försäljningsbetinget kan uppnås.

Budgetjusteringar

Särskilda medel för klimatinvesteringar

Enligt kommunfullmäktiges beslut ska 1 mdkr investeras i klimatförbättrande åtgärder under åren 2015-2018. För 2017 har investeringsmedel om totalt 210 mnkr avsatts centralt för stadens nämnder att ansöka om medel för särskilda klimatinvesteringar.

Investeringsåtgärderna ska bidra till att:

- nå stadens klimatmål och minskar de klimatpåverkande CO₂-utsläppen
- bidra till en hög beredskap för kommande klimatförändringar

Kontoret föreslår att exploateringsnämnden ansöker om 20 mnkr för projektet Översvämningssanpassning på Vårbergs idrottsplats. Projektet avser att höjdsätta och bygga delar av Vårbergs idrottsplats så att området vid ett 100-årsregn kan fungera som översvämningssyta för dagvatten. Projektansökan redovisas i bilaga 2 till tjänsteutlåtandet för verksamhetsplan 2017.

I verksamhetsplan för 2016 ansökte exploateringsnämnden om medel för klimatinvesteringar för nio projekt med bedömda utgifter om 26,6 mnkr för 2016. Totalt ansökte exploateringsnämnden om 96,9 mnkr för åren 2016-2018. I nämndens månadsrapport för oktober 2016 beräknades att 6,8 mnkr av de beviljade medlen kommer att förbrukas under 2016. Ett av projekten om 9 mnkr har avslutats och resterande utgifter om 10,8 mnkr förskjuts till 2017. För 2017 innebar projekten utgifter om 69,5 mnkr men då ett projekt om 9 mnkr nu avslutats kvarstår 60,5 mnkr enligt nedan.

Projekt	Medel för 2017 enligt tidigare ansökan
Utjämningsmagasin för Bällstaån under Bromstens bollplan	40,5 mnkr
Dagvattendammar mellan Tensta och Rinkeby	15,0 mnkr
Cykelparkering i Gasverket, Norra Djurgårdsstaden	0,3 mnkr
Masshantering med sjötransport inom Norra Djurgårdsstaden	4,7 mnkr
Summa	60,5 mnkr

Projektet Bullervall Årstafältet har avslutats. En närmare redovisning kommer att göras i verksamhetsberättelsen för 2016 då ombudgeteringar av beviljade medel för 2016 kommer att föreslås.

Kapitalkostnader

Exploateringsnämnden begär budgetjusteringar för ökade kostnader för avskrivningar med 12 mnkr och minskade kostnader för internräntor med 132 mnkr. De ökade kostnaderna för avskrivningar jämfört med tidigare beräkningar förklaras av tidigare fel i den beräkningsmodell som används i staden. De minskade kostnaderna för internräntor är en effekt av att kommunfullmäktige i budget 2017 beslutat sänka den interna räntan från 1,75 % till 0,70 % på anläggningstillgångarna. För mark kvarstår den interna räntan om 3,25 %.

Särskilda redovisningar

Kvalitetsarbete

Som ett led i att åstadkomma ett effektivt resursutnyttjande arbetar kontoret kontinuerligt med att utveckla och förbättra kontorets huvud- och stödprocesser. Processerna utgör ett viktigt instrument för att säkra måluppfyllelsen genom att tydligt beskriva arbetssätt.

Exploateringskontoret har genomfört ett arbete med att ta fram ett kvalitetssystem för hela kontoret. Implementeringen av kvalitetssystemet påbörjades under hösten 2015. I arbetet med kvalitetssystemet har befintliga processer uppdateras och dokumenteras på ett samlat sätt. I förvaltnings- och systemutvecklingsskedet pågår ständiga förbättringar bland annat efter förslag och synpunkter från medarbetarna. Ett enhetligt system för att spara dokument i projekten infördes under 2016. Under 2017 kommer processbeskrivningar för privatägd mark och områdesprogram att implementeras.

Ledstången är ett verktyg för medarbetarna på exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret för gemensamma rutiner i exploateringsprojekt. Ledstången beskriver ansvarsfördelningen och gränssnitten mellan förvaltningarna. Under 2016 inarbetades miljöförvaltningens roll i exploateringsprojekten i Ledstången.

Arbetet med att utveckla ekonomistyrningen i exploateringsverksamheten och att implementera stadens projektstyrningsmetod för stora investeringsprojekt inklusive det verktyg för beslutsstöd, SSIP, som stadsledningskontoret tagit fram har pågått. Kontoret deltar i det fortsatta arbetet med att utveckla SSIP ytterligare.

EU-positions-papper

Kommunfullmäktige beslutade i april 2013 att anta Policy om EU-politik med påverkan på Stockholm och stockholmarna - positions-papper om EU, staden och stockholmarna. Exploateringsnämnden antog i december 2013 sitt EU-positions-papper.

Genom de aktiviteter som redovisas nedan kommer exploateringsnämnden att genomföra sitt verksamhetsspecifika EU-positions-papper. Exploateringskontoret planerar följande aktiviteter för att genomföra nämndens EU-positions-papper.

Stockholm har en ledande position inom hållbar stadsutveckling och exploateringsnämnden ska bidra till att påverka kommande lagstiftning inom miljöområdet i EU genom att visa upp Stockholms hållbara miljöstadsdelar som goda exempel. Detta sker genom att bjuda in politiker och tjänstemän inom EU för att demonstrera stadsdelarnas miljöteknik och anordna seminarier inom relevanta områden. Det sker även genom deltagande i internationella

konferenser där exploateringskontoret kan redovisa hur arbetet för en hållbar stad och med innovationer inom miljöteknik bedrivs.

Väsentlighets- och riskanalys

I samband med verksamhetsplanen ska en väsentlighets- och riskanalys göras med utgångspunkt från nämndens processer och arbetssätt som är väsentliga för att uppnå kommunfullmäktiges verksamhetsmål. I väsentlighets- och riskanalys ska väsentliga processer dokumenteras. Görs bedömningen att det är en stor risk med dessa väsentliga processer ska de ingå i internkontrollplanen. Även väsentliga processer som inte bedöms som ”allvarliga” kan listas i internkontrollplanen om nämnden väljer att göra detta. Väsentlighets- och riskanalys och internkontrollplan lämnas i bilaga 2.

I beslutsunderlagen till nämndens investeringsprojekt görs också en bedömning av risker och osäkerhetsfaktorer.

Bilagor

- Bilaga 1 Aktiviteter, Program för delaktighet
- Bilaga 2.1 Väsentlighets- och riskanalys
- Bilaga 2.2 Internkontrollplan 2017
- Bilaga 3 Plan för upphandling över tröskelvärdena
- Bilaga 4 Jämställdhets- och mångfaldsplan
- Bilaga 4.1 Jämställdhets - och mångfaldsplan bilaga 4:1a-c
- Bilaga 4.2 Riktlinjer och rutiner för att motverka trakasserier och kränkande behandling
- Bilaga 5 Nämndens budget
- Bilaga 6.1 Nämndens budget per verksamhetsområde
- Bilaga 6.2 Förändringar budget 2017 jämfört med budget 2016
- Bilaga 7.1 Investeringsplan sammanfattning 2017
- Bilaga 7.2 Investeringsplan per projekt
- Bilaga 7.3 Investeringsplan kommentarer om stora projekt
- Bilaga 7.4 Prioritering av investeringsprojekt
- Bilaga 7.5 Investeringsplan sammanställning av planerade slutredovisningar 2017
- Bilaga 7.6 Projektens täckningsgrad, nuvärde och antal lägenheter
- Bilaga 8 Sammanställning av förslag till nämndmål för exploateringsnämnden
- Bilaga 9 Projekt med inriktnings- eller genomförandebeslut i de sju prioriterade ytterstadsdelarna
- Bilaga 10 Miljöhandlingsprogram
- Bilaga 11 Protokoll förvaltningsgrupp den 22 november 2016